

Stochflecke

G. J. 1700

Thes. P. VIII. 367 641.

14
EXPLICATIO

ἑλεγκτικὴ

Evangelii Dominica Sexa-
gesimæ.

P R Æ S I D E

Dn,

JOHANNE GERHARDO

DOCTORE ET PROFESSORE

THEOLOGO IN ACADEMIA

JENENSI.

S U O

Patrono & Præceptore suspiciendo,

ad disputandum publicè

proposita

à

M. JEREMIA HICKMANO

Dipoldisvaldensi Misnico, jam Diacono

Fravvbrifnizensi.

Ad diem 14. Februarij.

ANNO M. DC. XVIII.

J E N Æ

Typis TOBIÆ STEINMANNI.

ILLUSTRIBUS

&

GENEROSIS DOMINIS

DOMINO

HEINRICO Reussen/
JUNIORI & SENIORI, DOMINO

in Plawen / Graiz / Kranichfeld / Geraw / Schlainz & Lobens
stein, &c. S. Caesariae Majestati à Consiliis,

Ut &

DOMINO

CHRISTIANO SCHENCKEN,

Libero Baroni in Tauttenburgk & Fravven-
briesnitz, designato Academiae Jenensis
Rectori.

Dominis Collatoribus meis Clementissimis

hoc

ἀγώνισμα Theologicum

*subjectissimè dicat autor pagellarum
harum*

M. Jeremias Hickman, Dia-
conus Fravvbrifnizensis,
Respondens.

EVANGELIUM
DOMINICA SEXA-
GESIMÆ LUC. VIII.

THESIS PRIMA.

Oris est Scripturarum obscu-
ris manifesta subnectere; & quod prius
sub ænigmate dixerint, aperta voce pro-
ferre, inquit Hieronym. in Es. lib. 5. comm.
19. Effato huic ἀξιολόγω inter alios Bi-
bliorum textus nostra proposita Parabo-
la, eaq; bimembris evidenter suffragatur. Priori namq; loco nu-
da parabola recitatio ὡς ἐν προτάσῃ; posteriori membro pla-
na, plenaq; eiusdem ἐπεξήγησις ἐν ἀποδόσῃ subicitur. Utraq;
pars diversos diversæ mentis & προαιρέσεως audiendi verbum
homines repræsentat.

DE PRIORI.

II. Hic advertenda veniunt τὰ προηγέμενα, recitatio-
nem parabola antegredientia; προαχθέντα, ingredientia; μετε-
πόμενα, consequentia.

III. Antecedentia habent occasionem, auditorum de-
scriptionem, docendi rationem. (a) Occasio sive ἀφορμὴ fuit
confluxus ille & concursus turbae concionum Christi audien-
darum & miraculorum videndorum avidissimæ. (b) Auditores
erant 1. plebei, maximam partem, turba scilicet, 2. multi imò
plurimi, 3. varii, cum apud mare συνιόντες, tum etiam ex Ga-
lilæa κατὰ πόλιν oppidatim Christum secuti, 4. impigri

ἐπιπορεύμενοι, 5. fervidi, properarunt, 6. callidi, ad Christum se contulerunt. (c) Docendi ratio per parabolas facta est. Parabola est vocabulum unum ἐκ τῶν πολλὰχῶς λεγομένων. Notat 1. Contra pios & impios insultantium derisionem Esa. 14.4, Jer. 24.9. Deut. 28.37. 1. Reg. 9.7. 2. figuratam & intricatam, obscuramq; locutionem Ezech. 20. v. ult. c. 24. v. 3. Joh. 16. 29. 3. doctrinam ubi sub sermone, qui apposita quadam similitudine alias res pingere & oculis quasi exponere videtur, alia significantur. 4. artificiosè, graviterq; dictam & paucis res magni ponderis atq; momenti concinnatam sententiam. Hæc ipsa σημάσια in nostro textu locum habet, in quo Christus μὲν ἀπλῶς, ἀπλῶς licèt sive simpliciter res gravissimas proposuit. Simpliciter dico; (a) sui ipsius causa: divinum namque est humilia altis præferre, (b) verbi divini gratia, quod est ἀληθία, veritas ipsa, cujus sermo simplex est, (c) auditorum causa, quia promiscua illorum multitudo erat: ab omnibus verò intelligi oportuit, (d) nostrum gratiâ, ut ipsius vestigia prementes simplices instar columbarum simus. Matth. 10. 16. Luc. 10. 3.

IV. Obiter autem extra textum nostrum huc adduci operæ precium videtur, quæ huc spectantia in reliquis Evangelistis habentur 1. Tempus recitationis parabolæ & quidem illud, quo sermonem Domini cognati ejus interrumpunt, & quo tantam adversariorum blasphemiam Christus sustinuit, ut intelligas, contra bonitatem Dei nihil potuisse malitiam. Beda tom. 5. β dies μία τῶν ἡμερῶν, prima dierum, dies nostra Dominica. Luc. 8. 22. γ pars diei, sub vesperam Marc. 4. 35. 2. Locus, (a) in mari illo Galilææ notissimo, quo Christus è domo quadam, quæ paucos continebat, & in qua respirare, ibiq; quiescere & aliquid cibi sumere volebat, se contulit, à domesticis ita ἀκαίροις curis fideles verbi auditores dehortaturus. (b) è navii sive scapha piscatoria, quam ob nimium hominum, quibus premebatur, concursum conscendere, eaq; suggesti vice uti oportebat 1. ut tranquillius doceret 2. ut ab omnibus audiretur 3. ut ex altiori loco melius intelligeretur. (c) ad portum & littus

littus maris, nec versus mare, ut, partim se non piscium elingui-
um ἐνδροσίω; sed hominum Ἀλιχθονίων animarum piscato-
rem esse ostenderet: partim ut turbam ante se haberet, & ab ea
videretur, itaq; gratior & efficacior esset sermo.

V. Ingredientia proponunt parabolæ ipsius Seminato-
rem, Semen, Agrum. 1. Seminor ὁ σείρων, idem valet He-
bræorum more atq; σπειρεύς, præpositum habet Articulum ἀό-
ριστον, cui respondet in lingua Sancta litera δεικτική ἢ præfixa
Verbis & Participiis, quasi diceretur, σείρων τις, quidam qui
seminat, vel quod rectius, seminabat: præcedit enim ἐξῆλθεν,
subsequitur σπῆραι, Indefinita. 2. Semen fuit non aliunde
sumtum, emtum, mutuò acceptum: sed proprium semen, suum
semen, unum idemq; semen, & selectum quidem ad agrum con-
ferendum cum fœnoris vicissim reddendi expectatione: Id
quod in mandatis habebant antiquitus, ne agrum diversis semi-
nibus sererent. Lev. 19. v. 19. 3. Ager diverso quadruplici nem-
pe fundo semen ex cipit. Pars sparsi, coniectiq; seminis juxta
viam וְעַל הַדֶּרֶךְ non dicit Syrus, וְעַל הַדֶּרֶךְ su-
per viam, sed super manum viæ, h. e. in dextram vel sinistram
partem viæ, aliàs nemo ita desperet, ut semen in ipsam semi-
tam data opera spargeret. Pars decidit ἐπὶ τὴν πέτραν non
quidem ἰδίως sic dictam, quia non diceretur, sata progerminat-
se & enata fuisse: siquidem in petra sive saxo nihil suboriri so-
let: dilucidius Marcus: ἐπὶ τὰ πετρῶδη scilicet μέρη τῆς γῆς.
Pars devenit inter Spinas, ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, Matthæus ha-
bet בֵּית כּוֹבֵד domum spinarum, quæ familiam quasi ea-
rum ducit, & nihil nisi senticetum sive spinetum est. Pars deni-
que in terram bonam & pulcram juxta vulgatam, בְּטֵרֶם
בְּאֶרְצוֹ in terram bonam & fœcundam ceci-
dit, dum reliquum in tres inutiles terræ partes delapsum fuit,
idq; non intentione seminantis: (unicus enim fuit, nec diversis
locis & terris distinctus seminandi actus) sed casu, fortuito,
præter mentem & opinionem ejus.

VI. Pro quadruplici hac agri differentia quadrifariam

A 3

diffe-

CAIT.

Differens *ἐκβάν* sive effectum Consequens inducitur. Semen
quod juxta viam jactum fuerat, ob terræ duritatem 1. emerge-
re non potuit, 2. à fugientibus & quavis transeuntibus tan-
quam res nihili conculcatum est, 3. ab avibus erutum, colle-
ctum & devoratum fuit. Quod in petrosa *α* propter profun-
ditatis carentiam citò enatum est, *ἐξάνεται*, quod verbum pe-
culiariter dici consuevit de sole & plantis, uti Luc. i. 18. visitavit
nos ἀνατολή ex alto. *β* propter radicis sufficientis defectum
aruit, *ἐξηράνθη*, planè uti illud: ἀνέτειλε ὁ ἥλιος *σὺν τῷ καύ-
σων, καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον.* Jac. i. 11. *γ* propter humorem
aliunde nimirum deorsum è Saxis sub soli glebis latentibus ad
grana seminis fœcundanda denegatum, postmodum ab exorto
Sole sumtum ardore extorruit, *ἐκαυματίσθη καύμα* ardorem,
notat, non æstum, qui alium calorem præsentat, nempe eum,
qui udo cœlo sudorem nimium extrahendo corpora penitus
resolvit & absumsit. Beza in N.T. major. super h. l. Quod in
spinas inciderat, ceciderat equidem in terram extus bonam,
apparentem, sed intus plenam spinarum seminibus. Dico in-
tus, partim quia nemo tam nullius neque mentis neque intelli-
gentiæ foret, qui semen inter spinas studio conjiceret: cum,
quia textus dicit concrevisse spinas & emerfisse; sed, quia pro-
pter connatam earum densitatem interius omnem terræ suc-
cum attrahentem, exterius radios solares à granis avertentem,
sata tandem maturitatem justam nullo modo consequi potue-
runt, suffocasse. Denique quod delapsum fuerat in terram
bonam, reddidit fructum juxta Lucam *ἐκατονταπλασίονα* sive
ἐκατοντάχην, quod à veritate alienum non est: siquidem Isaac
itidem *κάρπον ἑκατοσὸν* lucratus est in Canaan. Gen. 26. v.
12. Marcus inquit terram bonam 1. dedisse fructum, contra
terram, quæ nullum reddidit, quia semen devoratum fuit,
2. dedisse ascendentem, contra terram petrosam, ubi enata
εὐθείως aruerunt, nec potuerunt ascendere, 3. crescentem,
contra tellurem spinosam, quia spinæ densiores suffocaverunt
semen. Confer. Alphon. Salmeron. Tom. 6. tract. 4. pag. 21.
sive

sive juxta Matthæum, unum in 30. unum in 60. unum in 100.
quod cur fiat, inferius explanabitur. Ubi mirandum non est, si
una eademque terra trifariam fructificaverit: quandoquidem
diversitas terræ in eodem loco potest inveniri. Id quod videre
licet in arboribus pomiferis ejusdem speciei & in eodem horto
plantatis: nam quædam ex illis fructum aut nullum aut exilem
reddunt, quædam verò dulcem & copiosum. Id. ib. p. 22.

VII. Consequentia habent α Exclamationem: Qui
habet aures audiendi, audiat. Ita Dominus dum quid arduum
& reconditum, & quod maximè nostra referebat intelligere,
& proponebat, negligentesque atque adeo de se malè sentientes
auditores, ut καρδιογνώστῃς videbat, sic clamare solitus erat.
Alph. Salmer. Tom. 6. tract. 4. pag. 20. Quinquies ea verba di-
versis vicibus & locis in Evangelistis à Christo iterata inveni-
untur, i. in nostra parabola. Luc. 8:8. 2. Matth. 11:15. 3. Matth. 13:
43. 4. Marc. 4:9. 5. Marc. 7:16. Nullibi horum omnium præmis-
sorum locorum, nisi hîc solùm Christus clamavit, idq; ideo (a)
ut quasi cœlesti quodam tonitru veterum auditoribus excute-
ret, (b) ut ostenderet, parabolam hanc nostram res longè subli-
miores in recessu contentas habere, quàm à prima statim fron-
te promittere existimerur. (c) ut innueret nos procul ab ipso
esse. (d) ut notaret, multos hominum aures & oculos non ha-
bere, imò suo vitio habere nolle. (e) ut auditores redderet atten-
tos, propterea, quod vel aliquid singulare dixisset, vel παρά πο-
δας secuturam antegressæ parabolæ explicationem annexurus
esset. Unde Hieronymus in c. 4. Epist. ad Galat. Clamor in Scri-
pturis non magnæ vocis emissio est, sed scientiæ & dogmatum
magnitudo.

VIII. β Interrogationem, quæ proponit i. interrogan-
tes, qui fuerunt ii, qui cum Christo erant. Ita enim quibusdam
in Codicibus Græcis (annotante Salm. T. 6. t. 4. p. 21.) legitur
οἱ περὶ αὐτὸν τοῖς δώδεκα. Ii pròinde indigitantur, qui Chri-
sto erant dediti & addicti, qui Christum comitabatur, qui ipsius
erant assecla, adeoq; partibus ejusdem adstabant. Æschin.
κατὰ κλησιφ. φεροντες μὲν τῷ δήμῳ ἐλπιδας καινας, Δημοσθέ-
νης δὲ

ὡς δὲ δρυῖον, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν : populo quidem vanam
spem afferentes : Demostheni autem & ejus sectatoribus pecu-
niam. 2. Interrogatum Christum, qui optimus verborum
suorum interpres, uti solus Rabbi noster Matth. 23, 8. Propheta
Deut. 18. 15. Doctor linguæ peritæ Es. 50. 4. *ὡς ἀληθείας*, quod
solum ignorantiae & errorum tenebras discutere potest. Joh. 1.
9. 3. Interrogationis *ἐκάρτιαν*. Quæsitus fuit Christus, cum
esset *καταμονὰς* solus cum solis discipulis & aliis *φιλομαθέ-
σιν*, quorum prudentia & modestia inde conspicitur, quod ser-
monem Domini non interrumpunt. Stultum est namq; simul
atque scandalosum concionatori in sermonis progressu respon-
sare & Anabaptistarum aliorumq; fanaticorum *ἀναιδῶν* instar
in publico obloqui : sed oportune omnia efficienda sunt. Har-
mon. Chemnic. l. 3. p. 80. 4. Interrogandi causam. Quærent
cum aliorum nomine, cur tot parabola continua in docendo
adhibeat, propterea, quod hæctenus tam crebris parabolis Chri-
stum uti non audivissent : tum sui ipsorum gratia, quænam esset
illa parabola ; suam ita ignorantiam, qua nos omnes natura la-
boramus, agnoscentes, ideoq; erudiri cupientes. Etenim para-
bolarum ea vis est, ut rem quidem plerumq; illustrent, & si bene
intelligantur, attentionem excitent, delectent, altiusq; memo-
riæ infigantur : sed tamen si non applicentur aut explicentur,
interdum rudioribus sensum obscurant & dubitandi, variosque
sensus excogitandi occasionem præbent. Flacius in Cl. Scr. parte
alter. p. 350.

IX. γ. Responsonem Christi spectantem auditores
ἐκάρτες καὶ ἀκάρτες. Illis, inquit, qui *φιλομαθεῖς* se exhi-
bent ; qui referari & aperiri mysterium parabolæ exoptant ; qui
media discendi non negligunt ; qui Spiritui docenti & ducenti
non repugnant ; qui doctrinæ salutari *σκληροκαρδίας* malitia
& affectata cœcitate nec pessulum, nec obicem ponunt ; qui in
mysteriis sacris *νηπίες* se fatentur, nempe tales, qui rationem,
qua infantes per infirmitatem ætatis nondum utuntur, sub verbi
obsequium captivant, fideq; piscatoria Evangelium recipiunt ;
2. Cor. 10. 6 ; datum est non à naturæ suggestionem, sed *ἐξ ἀνοθεόθεν* ;
non

Marg

acrius & circumspicius considerandam intendere: itaque τὸ
συνιέναι h.l. & intelligere, & animadvertere significat. Nec
enim Christus hinc agit de hominibus planè rudibus, & qui ni-
hil eorum, quæ audiunt, intelligunt: sed de legisperitis & aliis,
qui Christum & observandi & carpendi gratia sequebantur,
qui hostes veritatis erant, qui gratiam Dei, quæ publicè offere-
batur omnibus, despiciatui habebant. 2. ex Esaiæ allegato te-
stimonio ad nostram parabolam accommodato. Dicitur enim
e 6.9. ἀκοῆ (auditu, sic enim rectiùs vertit vetus interpres, quàm
Erasmus, qui auribus interpretatur, quasi scriptum sit ἀκοαῖς, nam
ibi non **ΚΟΥΛΙΝ** sed **ΥΠΩ** legitur) ἀκῶσατε, καὶ ἔμὴ συνή-
τε (pro συνήσατε) καὶ βλέποντες, βλέψετε, καὶ ἔμὴ ἴδητε
(pro εἴσατε vel potius pro εἴσεσθε) Induratū est cor &c. Indura-
tio igitur in causa est, quod non omnes sensum mysteriorum
sacrorum assequi valeant. Etenim induratio non solum pecca-
tum est, sed etiam effectus, causa & pœna peccatorum. August.
lib. 5. contra Jul. c. 3. Peccatum est respectu sui, quia homines in-
durati occludunt aures ad verbi auditum instar aspidum Ps. 58.
Effectus est respectu ingredientium peccatorum, quia ex inve-
terata peccandi consuetudine oritur. Causa peccati est respectu
consequentium delictorum, quia ex lapideo corde multa scatu-
riunt peccata. Pœna est induratio respectu antegressæ iniquita-
tis, quando Deus aufert clangorem verbi illis, qui seipso indig-
nos salute judicant. Act. 13. Constat proinde illud Esaiæ di-
ctum, εἰς; ὁμόψηφα alia non ad absolutum quoddam, sed ad
judiciarium justumq; Dei decretum ex voluntate consequente
ortum, referendum esse. 3. ex aliis Scripturæ locis Os. 13.9. per-
ditio tua ex te Israel. Os. 13.9. Qui non credit, jam judicatus est,
Joh 3.18. locutus sum & non audierunt, extendi manum meam,
& non fuit, qui aspiceret, despexistis omne meum consilium,
Esa. 66.4. Prov. 1.24. vos nolulistis. Matth. 23.37. Sic Matth. 11.25.
asseritur sapientibus mundi mysteria, verbi manere abscondita,
quæ talia sunt, ut plerumque à summis ignorentur, & contra à
contemptissimis percipiantur. 4. Ex ipso Calvinianorum Te-
stimonio. Rodolphus Gualtherus in hom. super c. 6. Esaiæ: Si
rem.

templam cum omnibus: quæ in sermonibus præcedentibus dicta sunt, diligentius expendamus, jubetur Propheta eis denunciare pœnam, quam sua incurabili contumacia jam pridem erant commeriti. Item: Est ergo excecatio pœna voluntariæ ignorantia & incredulitatis, ut minimè opus sit ex hoc loco & similibus disputationes de Deo instituere, num hic illius autor sit, & num huic nostra perditio accepta ferri debeat. Nam ut peccemus & peccando pereamus, nequaquam necesse est, ut novam malitiam in cordibus nostris Deus creet, cum toti carosimus, cujus figmenta à pueris prava sunt, & spontè in omne scelus feramur. Itaque si suum sanctum Spiritum Deus nobis subducatur, nosq; nostro arbitrio permittat, mox fit, quod de Judæis hîc dicitur: ut videntibus oculis non videamus &c. Cur Spiritum sanctum iis largiatur Deus, qui adversus hunc propria malitia luctantur? Sua ergò culpa pereunt, quotquot perirent. Tantum ille. Wolfgangus musculus super Matth. c. 13. ita commentatur. Christus nequaquã est autor perditionis eorum, qui videntes videre noluerunt: quemadmodum neq; Propheta Elaias erat autor perditionis Judæorum. Verùm quando omnino data opera veritati & propriæ saluti resistebant judicio Dei iusto factum est, ut magis ac magis excecarentur & perirent.

pag. 358.

QUÆSTIONES CONTROVERSÆ *ex parabolico textu erutæ.*

I.

An ibi vera Ecclesia, ubi plurima
turba? ~~X~~

Statuit hoc Bellarm. l. 4. de Eccl. not. c. 3. 4. 5. &c. sed frustra 1. quia pauci electi. Matth. 20. 16. c. 22. 14. 2. quia collata cum immensa impiorum colluvie pusillus grex Ecclesia à Christo dicitur Luc. 12. 23. 3. quia ea sæpius ad paucissimos fuit reducta. 4. multitudo errantium errori non parit patrocinium. Potest quidem Ecclesia innumera multitudo dici, non quidem

B 2

quidem

quidem sensu Pontificio ratione multitudinis, qui Papæ adhærent, aliàs tempore Arianismi Ecclesia Christi, utpote angustis circumscripta terminis non fuisset vera Ecclesia; sed penes Arianos ea fuisset, quippe qui numero reliquos Christianos longè superabant: verùm Ecclesia in se considerata innumera omnium ordinum, ætatum, sexuum, locorum, populorum & tribuum membra complectitur.

II.

An verbi prædicatio plus fructificat in templo quàm extra illud?

Nos contra Pontificios negamus acti & coacti 1. ratione evidenti: siquidem verbi vis & efficacia nequaquam ex loci conditione dependet; quia locus de essentia verbi non est. 2. promissione generali *παροχίας* Christi: ubi duo. Matth. 18. 20.

III.

An iudicium & examen de doctrina fidei penes laicos, & totam congregationem popularem est?

Stapletonus negat in prompt. Cathol. p. 68. 69. 1. quia Christus non per parabolas locutus esset 2. quia sic confunderetur ordo ministerii, 3. quia sic verbi Doctores contemptui haberentur. Hem quàm puerilis hæc est collectio! 1. non sequitur, sermonem, qui primo statim auditu, intelligentiæ nostræ non est obuius, ideo proferri, ne quis inde iudicare possit. 2. potest aliquis auditor manere, licet ea, quæ quis audit, meditetur, ad literarum sacrarum trutinam, examinare & appendere studeat, uti nec Berrhoenses de Pauli concionibus *ἀναρχίοντες* & nuperrimè tum temporis natas controversias decedentes in docentium ordinem concesserunt. 3. Gloria docentis est profectus audientis. 4. Unusquisq; pro se Deo respondere tenetur, & omnia probare, quod bonum est seligere, jubetur. 1. Thess. 5. 5. Christus jubet *τὰς γεφὰς ἐρδνᾶν* leguleios simul atq; plebeios, quod iudicando simul fiat necessum est. Joh. 5. v. 39.

IV. An

IV.

An licet extra templum salvo cultu docere & concionari?

Aimus, quatuor adducti argumentis 1. voce Ecclesiae publicis & privatis pariter locis communi Roman. 16. 4. & ad Philemon. v. 2. 2. extraordinario casu necessitatis nullis legibus, adeoq; nulli loco adstricta. 3. exemplo Christi, qui docuit modo in templo Matth. 21. 23. Marc. 11. 81. Luc. 20. 2, modo in Synagoga Matth. 12. 9, modo in via publica Luc. 18, modo in monte Matth. 8. 1, modo ad fontes Joh. 4. 14. 4. Pauli monito: *ὁνομαζέτω πλῆθει* verbum Dei inter vos Coloss. 3. 16. Interim concedimus locum ordinarium in Ecclesia constituta semper esse preferendum *ὁταξίας, ὁχρημοσύνης καὶ μυστηριοσεβείας ἐνεκα*.

V.

An homo ex propriis naturæ viribus, verbum cum fructu audire, intelligere, discere, & ita gratiam Dei in sui conversione vel antevertere vel juvare potest?

Affirmativam amplectuntur Pontificii & Photiniani. Ex illis Costerus in Postill. 335. p. 5. h. l. Non necessarium est, inquit, in gratia Dei esse, quia Centurio Cornelius Gentilis adhuc erat, cum concionem Petri audiendo Spiritum sanctum cum omni familia sua acciperet. Ex his Christophorus Ostorrodus Photinianus Institut. c. 1. contendit: tantas intellectus humani vires esse reliquas, ut homo illius ductu etiam sine Spiritus S. auxilio Scripturam sacram intelligere possit. Nos qui Orthodoxæ Lutheri B. Confessioni, Scripturis sacris directè innitenti, sumus addicti, negativam tenemus 1. quia intellectus *ἀμετανοήτων* adeo est obscuratus, ut *ἀνθρώπων ψυχικὸς* (quatenus à parentibus secundum communem naturæ ordinem est genitus) *ἔδέχεται*, non habentur composita *ἀναδέχεται, πρὸς δέχεται, ἀποδέχεται*, sed simplex, omnem habilitatem, aptitudinem

nem vel inclinationem ἀντεξστίζ tollens) τὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
 θεῶν. μαρτῖα ἃ αὐτῶ ἐστὶ, καὶ ἔδύναται (κεκτημένοις destitutus
 πνευματικοῖς) γινῶναι. I. Cor. 2. 17. Dicta huic σύμφωνα habentur
 passim in scriptura Eph. 4. 17. 18. 2. Cor. 3. 5. & alibi: 2. Voluntas
 depravata est כָּל־יֶצֶר מַחְשְׁבוֹת לִבּוֹ רַק רַע כָּל־הַיּוֹם
 h. e. omnis efformata in animo idea, omne animi conceptum,
 plasma, omne figmentum cogitationum cordis eius tantum
 malum omnibus diebus. Gen. 6. 5. c. 8. 21; additur מִנְעֻרָיו à ju-
 ventute, atq; ita ab omni ætatis tempore, ne quidem primis pri-
 mæ nativitatis annis seclusis. Consentit Jeremias cap. 17. 9.
 כָּל־יֶצֶר הַיּוֹם עֵקֶב הַלֵּב מִכָּר וְאִנְשׁ הַיּוֹם
 pravum (fraudentia vesti-
 giatum, supplantatum) est hoc cor ab omni parte & homo in
 statu corruptionis) eius. 3. facultas effracta est: In peccatis su-
 mus non languidi, non infirmi, sed) mortui Eph. 2. 1. Eat jam
 Costerus mortuus & resurgat? eat Ostorodus desperatè ἀθεός
 & ἀέκητι & contra nitatur naturæ? Eant ambo amentes & San-
 cto Spiritu carentes, & penetralia Bibliorum ἀπεπῶς ri-
 mentur! Quocirca nos omnes omnino vires in spiritualibus
 proficiendi soli divinæ benignitati δικαιώματα assignamus 1.
 quia πᾶσα δόσις τελείη est ἀνωθεν & descendit à patre lumi-
 num. Jac. 1. 17. 2. Deus est, qui donat Cor intelligens, oculos
 videntes & aures audientes Deuteron. 29. 4. 4. prædicatio,
 quæ nomine, jussu, verbisque Dei fit, ordine præcedit Roman.
 10. 14. 15. 5. Deus dat incrementum 1. Corinth. 3. 6. 7.
 Usque adeo auditus inconversi nihil nisi externi duntaxat me-
 dii & organi in verbi divini καρποφορήσῃ rationem habet.
 Quod exemplum Cornelii à Costero producti concernit, illud
 manifestè falsò citatur. Ibi enim dicitur: Loquente Petro
 (non audiente Cornelio, siquidem ut audiatur, sermo fiat prius
 necessum est) cadit Spiritus sanctus super omnes verbum at-
 tendentes. Act. 10. 4.

VI An

VI.

An homo ex seipso verbi desiderio
tenetur?

Ita quidem Pontificii ad asserendum in homine liberum arbitrium in spiritualibus colligere possent: quandoquidem, *ἐν ἀναριθμήσδε* parabolæ nostræ turba plurima, cujus tamen quarta pars laudem veræ & sinceræ pietatis reportavit, introducitur verbi avida, quæ Christum fuit secuta. Sed distinguendo præveniamus Romanensibus inter desiderium nempe & studium verbi externum & internum. Hoc homini inconverso plenè negamus. Deus namq; , Deus solus operatur in nobis *καὶ τὸ θεῖον καὶ τὸ ἐνεργεῖν*. Philip. 2. 13. Illud nondum hominibus illuminatis concedimus. Licet enim nondum regenerati ob antegressam *ἀσεβείαν* extra Dei gratiam sunt collocati. scriptura tamen externum desiderium & studium adstruit 1. dictis V. & N. T. Ita namq; Propheta pœnas peccatis destinatas prædicens inquit: Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & immitam famem terræ, non quidem famem panis, neq; sitim aquæ; sed audiendi verbum Domini: & circumcursitabunt à mari usq; ad mare, & ab aquilone usq; ad orientem: Inquirent verbum Domini, & non invenient. Amos 8. 11. 12. Christus inquit: Contendite intrare per angustam portam: quia multi quarent intrare & non poterunt Luc. 13. 24. Sic enim nondum renatos, famem verbi expertos, suo tempore esse reddituros, & verbum Domini inquisituros, perq; angustam vitæ portam intrare laboraturos esse, præmissa dicta inferunt, licet nec verbum nec portam invenire potuerint. 2. Exemplis Herodis Marc. 6. 20. Sergii Act. 13. 7. Felicis & Drusillæ Act. 24. 25.

VII.

An ob parabolarum complexum scriptura
obscuritatis jure insimulanda & incu-
sanda est?

Qui cū Romanensibus affirmativè amplectuntur in scitiã potius igno-

ignorantiam quàm ἀκρίβεια, produnt. Πάντα σαφῆ ἐν τῇ θείᾳ
 γραφῇ τοῖς βυλομένοις βσεβεῖ λογισμῷ προσέρχεται θείῳ
 λόγῳ. Eriphan. hæres. 76. ἀμφίβολα καὶ κεκαλυμμένως
 εἰρηδῶ δοκῆτα ἐν τίσιν τόποις θεοπνύσας γραφῆς ὑπὸ τῶν ἐν
 ἄλλοις τόποις θεοπνύσας γραφῆς ὑπὸ τῶν ἐν ἄλλοις τόποις
 ὁμολογημένων σαφηνίζεται. Basilius de Spiritu sancto. Ad-
 dimus, nihil quicquam difficile intellectu esse, qui in Scripturis
 ὡς θεοῖς ἐσι, versantur, qui frequenter Biblia legunt, preces adhi-
 bent, fontes consulunt, obscura cum claris conferunt, humana
 præjudicia & præsumptiones amovent, quædam libenter igno-
 rant & Deo commendant, uti consultissimè D. Hoe super Apo-
 calypf.

VIII.

An ad solos homines conciones haben-
 dæ sunt?

Libet hanc quæstionem in Pontificiorum gratiam pro-
 ponere. Hi namq; ridiculosis aliquanto plus florentibus su-
 perstitionibus, conciones, Evangelii etiam ad brutum, mutum-
 que ἀλόγων ζώων genus extenderunt, abusi jussu illo Christi: Præ-
 dicare Evangelium omni creaturæ. Marc. 16. 15. Hinc Marullus
 l. 3. c. 4. narrat; sanctum Franciscum passeribus, aliisq; avibus
 concionatum, vix apertis rostris, alisq; extensis benedictionem
 finalem moratæ nunquam sine accepta dimissione & venia-
 avolaverint. Sic Cretius in vita Justiniani Imperatoris commemo-
 rat, venerabilem illum Bedam aliquando sermonem habu-
 isse ad lapides, qui concione & precibus finitis Amen addide-
 rint, quod quidem alij Angelis assignant. Sed hæc sunt anilia &
 pura puta figmenta indigna, quæ refutentur: siquidem earum,
 jam ipsos Papicolas paulò saniores pudet. Quod dictum istud
 nem, positò fortè nomine generis pro specie, ideoq; subjectum
 rationale ab eo, quod sanæ rationis expertus est distinguatur &
 textus inspiciatur, qui de Creaturis credituris, baptizandis, sal-
 vandis loquitur.

IX. Cur

IX.

Cur non omnes verbi mysteria nosse
queunt?

Posteaquam in hanc quaestionem incidi, aliorumq; sen-
sententiam scrutatus fui, cum admiratione legi responsiones
παικιλομαρξας Zvinglianorum, in quibus jam seminari; (qui est Christus, uti postea sequetur) jam semini, verbo; jam
agro causam assignarunt. Quartum non dari potest: siquidem
sciendum est, nulla obstacula proferendi fructus seminatio ni
nostrae parabolicæ vel propter defectum pluviae, vel Solis, vel
venti, vel propter frigus, vel grandinem, esse inferen-
da, quia inibi Christus non intendebat exprimere, nisi mo-
dos illos, quibus ex parte terræ fructus impeditur: sed præmit-
tendum est, quod omnes partes terræ pluviam opportunam ha-
buerint & Solem & ventum cæteraque requisita sive ad eden-
dum fructum adjumenta. Libet ipsa ipsorum Calvinianorum
huc adscribere formalia: Beza in N. T. majori p. 141. Eadem
quidem Evangelii doctrina ubique seritur, sed non pari succes-
su, hominum quidem vitio, sed occulto Dei judicio. Sed sibi
ipsi non constat: nam ibid. super h. l. in marg. Idem, inquit,
Evangelium ubivis seritur, at non pari successu solo hominum
vitio. Piscator Herborn. super h. l. in N. T. Deus dona illa sal-
vifica non dat omnibus, sed tantum aliquibus, ideoq; cogite-
mus, illum esse Dominum omnium creaturarum, ac proinde li-
beram habere illis statuendi & agendi potestatem. ib. p. 141.
Id. Efficax intelligentiæ doctrinæ cœlestis de æterna hominis
salute est singulare donum Dei, quod solis Electis contingit.
Quorum igitur nos vertamus? Dicimus id quod res est. Quod
enim ad unum omnes homines mysteria Evangelii nosse haud
valeant, non in causa est Seminatio, quia semen verbi spargit
super eos quicum via, lapidibus & spinis conferuntur: non
verbum, quia perfectum est, convertit homines, sapientiam
suggerit parvulis, exhilarat cor & illuminat oculos Psal. 19. 89.
est potentia ad salutem Rom. 1. 16. sermo veritatis per quem
progignimur Jac. 1. 18. semen incorruptibile, per quod regi-
gnimur 1. Pet. 1. 23. verbum vitæ Joh. 6. 68. vivus sermo & ef-
ficax

ficax Ebr. 4. 12. vivificat Psal. 119. 90. 93. fructificat Esa. 55. 10. 11. &c. Sed solus homo, solius hominis, malitia, induratio, inobedientia, Evangelii contemptus, rerum temporalium nimius amor, fuga & horror calamitatum. Huc accedit Diabolus, qui contendit efficaciter illudere & in errorem homines perducere, ut credant mendacio & approbent injustitiam. 2. Thess. 2. 11. 12. Hinc illud Apostoli: manifestatione veritatis τῆ φανερώσει τῆ ἀληθείας commendavimus nos ipsos apud omnem conscientiam hominum in conspectu Dei: si autem velatum est Evangelium (si quis mysteria intelligere non potest) in his qui pereunt velatum est: in quibus Dominus seculi hujus excœcavit τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων sensus incredulorum, ne illucesceret illis lumen Evangelii gloriæ Christi: 2. Cor. 4. 2, 3, 4.

*Seminatorem in semine
 & semine in fructu
 Ag: fructu*

DE POSTERIORI.

X. Hactenus parabola recitationem contemplati sumus? Sequitur explicatio indigitans itidem ut in narratione. 1. seminatorem, 2. semen, 3. agrum.

XI. 1. Seminatore à Marco & Luca non quidem nominatur: nihilominus tamen eam Christum fuisse patet. Ex parabola zizaniorum, qui seminat, dicente, est Filius hominis. Caput ponitur, sed membra, nimirum ministri non excluduntur. 2. ex particula δευτικῆ. Ecce Matth. 13. v. 4. qua Christus semetipsum innuit: sicut cum dicit: Dicite Filia Sion, Ecce Rex tuus, Matth. 21. 5. 3. ex ipsa Christi assertione affirmantis eos, quos cum bona terra comparat, audire sermonem suum, eumque ita dictum (a) ratione sui, quia nihil magis est suum, quam ipsemet: sibi. Uti ergo Christus est Medicus & Medicina, Redemptor & Redemptio, Sacerdos & Hostia: ita Seminatore est & Semen, (b) ratione differentia partim Prophetarum & Apostolorum, aliorumque verbi præconum: nam hi omnes nihil de suo dicunt, sed de manu Domini suscepto semine serunt & prædicant: non vos estis, Matth. 10. 20. Paulus: an experimentum queritis ejus, qui in me loquitur Christi.

Christus 2. Corinth. 13. partim sapientum, quorum semen, quantum bona, veraque complectitur, non erat suum; sed Dei tantum & alienum. 4. ex *συνεπεία* textus, ubi dicitur seminatorem exiisse seminatum: Christus enim exiit, aeterna generatione, uti ipse inquit: exivi à Patre &c. Johan. 16. v. 28. & *ἐνανθρώσεως ὁμιλονομία* sive assumptæ carnis assumptione, qua *αὐτὸν* induimento cinctus processit tanquam agricola, aptam pluviam, soli & frigori vestem assumens. Salmer. T. 6. tr. 4. pag. 23. & sui manifestatione, qua in publicum prodiit & cuius se cognoscendum exhibuit, ὁ officii expeditione, missus est evangelizatum & annunciarum tempus anni gratiosi Esa. 61. 1. Luc. 4. 18. Noluit nomen exprimere suum 1. ut occasionem & anam parabolam diligentius meditandi præberet, 2. evitaret ambitionis suspicionem, 3. ut pateret, se Dominum non voluisse verbi seminationem ad se solum, sed & ad omnes Ecclesiastas pertinere, 4. ut doceret, se non propriam aucupari gloriam.

XII. II. Semen est verbum Dei appositè ita comparatum (a) propter originem: verbum est *θεόπνευστον*; semen *θεόφωτον*; (b) propter parvitatem: verbum est stulticia mundo 1. Corinth. 1. 23. semen adeò exiguum est, ut pedibus facile proteratur. (c) propter dispersionem: Verbum spargitur in agrum cordis: semen in terram (d) propter culturæ difficultatem verbi seminatio corpus seminantis enervat, Eccles. 12. 12. semen terrestre ut cum spe fructus terræ committatur, multæ opus est præparatione, (e) propter accidentium diversimodè afficitur, (f) ob benedictionis divinæ necessitatem: non est, qui plantat, neque qui rigat &c. (g) efficaciam gratia. Verbum est sermo insitus, qui potest salvare animas Jac. 1. 21. Semen de se multa gignit, paritque grana.

XIII. III. Ager quadruplicis fundi quadruplices verbi auditores designat.

XIV. Primus eorum cœtus, terræ juxta viam sitæ æquiparatus seminis illius spiritualis particeps quidem redditur, unde

37

accipit

11

unde *σαρεις* appellatur: (*σαρεις* enim non ad semen, sed ad auditorem sermonis tanquam agrum qui conficitur sive confitus est, refertur.) Sed plane plenèq; *ἀκαρπ* evadit partim ratione sui ipsorum, margaritas verbi beluini cupiditatibus & affectibus sive prudentiæ humanæ rationibus & argumentis pedibus quasi quibusdam conculcantium; quibusvis hostium veritatis suggestionibus, σοφισμασιν & dieteriis gaudentium; verbum sine omni pio affectu, sine omni mente atque adeò & intellectu nudis auribus *קריין קריין* audientium; indeq; præconceptis opinionibus & superstitionibus cor refertum & occupatum ad verbi eloquium afferentium: partim causa Diaboli ambabus manibus pedibusq; omnia facientis & omnibus modis eò contendentis, ut quæ dicuntur & proferuntur vel non audiantur, vel audita non intelligantur, vel intellecta non in cor transmittantur, vel transmissa non retineantur, vel aliquandiu retenta citius vicissim de memoria elabantur, vel etiam ad usum non transferantur. Dicitur 1. *Πονηρὸς* quasi magno cum labore & sudore malus, & verè quia omnis mali promptuarium β maximum laboris suis scrupulis infert, & plurimum sudoris tentationibus & cribrationibus extorquet. 2. *Σατανᾶς*, *שטן* Syr. à resistendo, adversando, unde à Petro inscribitur *ἀντικείμενος* & *ἀντίδικος* 1. Pet. 5. Ratio σημασίας est manifesta, quia Satan seu Adversarius repugnat atque resistit Deo & omnibus piis conatibus, duplici potissimum modo, nimirum homicidio sive omni injusta violentia, & mendacio seu *ψευδολογία*, quibus duobus capitibus omnia Satanæ *παδιδεργήματα* includuntur. 3. Diabolus, sumta appellatione *ἀπὸ τῆς Διαβάλλειν*. Significat igitur *Διβάλλω* calumniatorem, impostorem & obtrectatorem, qui omnia rectè dicta & facta sceleratè & Sophisticè depravat, & de omnibus malè sentit, pejus cogitat, pessimè loquitur. 4. Volucris *קריין* Marc. 4. 4. 32. Causa appellationis est α velocitas, β levitas, γ rapacitas, δ aëris amabilitas. His omnibus hostis iste infernalis avibus comparatur, & hinc est, quod Angelus triumphans exclamat: Cecidit, cecidit Babylonia & facta est inhabitatio Demonio

moniorum & custodia omnis volucris immundæ, Apo-
cal. 18. 3.

XV. Secunda auditorum classis in Parabolæ interpre-
tatione ad secundam partem seminis nimirum in loca petrosa
delapsi refertur, & scitè quidè. Nam quemadmodum loca saxea
cooperta modica terra, quàm citò vegetant semen in herbam; &
tam citò rursus concidunt & vanescunt, idq; non modò ex ma-
gnitudine caloris, quia calor non imbibitur ibi, sicut in reliqua
terra, sed reflectitur à saxo: verùm etiam ex profunditatis ca-
rentia, quia non potest deorsum radices mittere, sursum erum-
pit: Haut aliter quidam hominum ad hanc συγκρίσεως partem
pertinentium præcoci ingenii & rationis acumine valentes
in initio quidem sicut furnus Pistoris ἄψ fervent, (*Sic sind so
heißer Andacht wie ein Backofen*/Ol. 7. v. 6. 7.) & tale specimen
futuræ segetis exhibent, ut seminatori spem & expectationem
fructus cum sænore secururi haut exiguam concitent, verbum
advertendo, & magno quodam fervore illud ipsum arripiendo,
idemq; dum nihil contrarium eorum affectibus profertur, &
res Christianæ extra reli jactum, periculiq; metum versantur
deprædicando, adeoq; emendationem aliquam ostendendo:
sed cum externa duntaxat pietatis specie sint conspicui, atque
ore externo fidei sinceritatem tantùm obiter & perfun-
ctoriè cælo stellisque secundis profiteantur, juxta illud
 $\text{קִישׁ קִישׁ בְּלִינֵי אֶתְרֵי}$ cumq; ita verbum *In Codice.*
non satis profundè intra cor durum & petrinum recipiunt; *Thalmud.*
ideò rectè vocitantur & sunt πρόσκαιροι , qui temporis oportunitati polypi versicoloris instar se accommodant, & pericu- *Bavamez.*
la externa metuentes, gratiamque & favorem hominum, imò *e. 7. f. 55.*
propriam felicitatem, dignitatem, autoritatem & rerum terre-
narum affluentiam Dei mandatis & publicæ salutis, propriæ
honestati, & conscientie integritati anteferentes, dum aliquod
infortunium sentiunt, recedunt, languent, instituta relinquunt,
deficiunt, juxta versum πολυθρύλλητον :

Principium fervet, medium tepet, ultima friget.

Tertius auditorum ordo telluri spinosæ assimilatus, eorum
est, qui verbo quidem attendunt, sed absque omni profectu
& fru-

rum, seductionemque. Seducunt namque & fallunt r. ante mortem, tum nec quiescere, nec de quacunque re ad animæ salutem necessaria & utili intentius cogitare sinunt; cupiditatem habendi non restringunt, sed augent: quin & persuadent, se magnum quid esse, cum tamen nihil sint, nisi nomina sine re, terra flava & alba, quæ in opinione hominum tantum magni sunt. homil. 45. 2. In morte, quam divites cum gemitu indignabundi oppetunt, unde Sapiens Hebræus sapienter; ô mors, quam amara est memoriæ tui, homini habenti pacem in substantia sua. Eccles. 42. 1. 3. post mortem in mundo relinquuntur; in alienas deveniunt manus; demergunt hominem in exitium animæ & corporis sempiternum. Nervos Paulus: Qui ditescere volunt, (βελόμενοι, quod vocabulum plus est, quam ἐθέλοντες, quia exprimit βελήν h. e. omnem consilium, omnem voluntatem in coacervandis divitiis intendentes) incidunt in tentationem & laqueum & cupiditates multas, stultas & noxias, quæ demergunt homines in exitium & interitum 1. Tim. 6. 9.

3. Voluptas, quæ nihil aliud notat, quam concupiscentias carnis spinosas. Hæc etenim corpus quidem aliquandiu afficit & delectat: sed dum spectatores ejus ad peccata trahit, rapitque, quasi inflicto vulnere non modò mentem lædit, & sauciat, eamque demum morfu remorsuque admissorum delictorum torquet: sed & non minus atque curæ & opulentia καρποφορήσῃ doctrinæ spiritualis, in qua, ὡς ἐν εἰσότητι τῶν τερπιδines suas, videt, auditque damnatas, durissimum ponit obicem, adeoque deliciis & illecebris oppleta, semen verbi suffocat. Dicuntur in parabola voluptuarii euntes πορευόμενοι, quod quidam putant, accipi posse, nõ ut sit deponēs à πορευόμεναι, refer. Jansenio in harmon. p. 393. sed passivum à πορεύω, transeo, eo, ago, ut sit sensus: Suffocantur acti, ducti, h. e. dum aguntur & obruuntur à curis, divitiis & voluptatibus. At si ut magis est verisimile sit à πορεύομαι illud euntes, sic accipietur: suffocantur à curis euntes, post eas, i. e. dum sequuntur eas, vel euntes, processu nempe temporis more Hebræorum. Advertenda est Emphasis Syriaca: quæ

quæ habet in Marco, Benoni pl. יִלְנַע aliàs יִלְנַע ingredi-
entes à sing. יִלְנַע ingrediens ἐν χήματι καὶ πολλῇ φαν-
τασίᾳ sub prætextu pietatis, ἀξίωςκεπῆ est textus sollicitu-
dines atque divitias præponentis, & voluptates postponentis,
ἀκρίβεια. Nam ut obtineantur & accumulentur divitiæ varias
præcedere, & ἀτόμως concomitari curas oportet: obtentæ ve-
rò & accumulatae ad voluptatem pertrahunt, quâ anima in per-
niciem prona quasi præcipitatur.

Restat quarta eaq; ultima & quidem optima auditorum
verbi pars & classis semini in bonam terram delapso collata,
cui verorum cujuslibet rei bonæ requisita, quæ sunt, voluntas
audiendi, studium intelligendi, diligentia retinendi & προαιρε-
σις ad usum transferendi, attribuuntur. Etenim i. audiunt ver-
bum ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ יִלְנַע יִלְנַע
in corde demisso & humili. Erasmus putat, hic notiari Hebræam
ἀνάδιπλωσιν, pro valdè bono, pro egregiè bono, sed incon-
gruè. Licet enim φρασιολογία ea Hebræis pro superlativo
iterationem vocabuli usurpantibus sit communissima: tamen
huic loco planè non convenit, quod textus Syriacus ἀδαμαντι-
νως evincit. Ideò pro Erasmo inscitè citat. Beza in N. T.
I. h. l. dictum illud Jer. 24. 3. inibi enim nulla יִלְנַע , nul-
la ingeminatio יִלְנַע habetur, sed Adverbium יִלְנַע postponi-
tur, ita quidem: יִלְנַע יִלְנַע יִלְנַע יִלְנַע Commodi-
ùs eam loquendi formulam eo collimare statuimus, ut præce-
dentes tres auditorum ordines tantùm sint καλοὶ, quâ exter-
nam bonitatis speciem: ultimus verò solus propter veras ani-
mi virtutes ἀγαθὸς sit. Constat enim φιλέλλησι καλὸς καὶ
ἀγαθὸς sive καλοκαγαθὸς eos vocari, qui non modò videri
sunt, sed & in ipsa boni esse student, neque solùm externis
sed & internis animi bonis, donisque sunt decorati: 2. re-
tinent κατέχουσι in Luca: quod quoad trifariam solet accipi
(a) significat retinendo aliquid ὡς ἀπεσοδέντατον detine-
re, uti videre est Genes. 24. 56, ibi Eleazar servus Abra-
hami: יִלְנַע יִלְנַע יִלְנַע & κατέχετε με: *Halte mich nicht
auff.*

auff. Syrus habet pro κατέχου ἡχοῖν ἡγαρεῶς reclusis cordis foribus apprehendunt & intra ejusdem penetralia firmiter occlusa tenent. (b) apprehensum & cognitum aliquid observare, uti Marc. 7. 3. אֲחִירִין מְשַׁלְמֵנֵינּוּ observantes παραδόσας majorum. (c) asservare tanquam cibum quendam. Sic dicimus cibum in stomacho retineri, i.e. ad cibandum corpus ibi concoqui & digeri. (d) custodire quasi in carcere Genes. 39.20. Hæc omnia & singula ad genuinum huius loci sensum indagandum & piis meditationes caussandas haut parum factura esse rati sumus. 3. Fructum ferunt, nimirum eum, qui ex ipso verbo nascitur. Quemadmodum enim semen in agro granæ suæ naturæ & speciei producit: ita verbum in corde bono, id quod in se habet, quod docet, quodq; tradit, profert, nempe fidem in Christum, resipiscentiam vitæ antea actæ, cognitionem Dei, charitatem erga Deum & proximum, & id genus alia fidelium dicta, & facta, quæ in Scripturis dicuntur fructus spiritus Gal. 5.22. fructus justitiæ Phil. 1.11. novitas Eph. 4.32. novitas spiritus Rom. 6.4. ἀσέβεια 1. Tim. 4.8. θεοσεβεία 1. Tim. 2, 10. abstinencia à peccatis 1. Thess. 4.3. ἀγιοσύνη ib. conversatio bona & honesta 1. Tim. 4.12. 1. Pet. 2.12. 2. Pet. 3.11. Marcus Evangelista fructus diversimode dispescit scilicet in 30, 60, 10, idq; pro more Scripturæ veteris Testamenti, quod, cum plures numeri ponuntur, consuevit minorem præponere & sic ad majorem gradatim ascendit. In N. T. ejusmodi ordo non ubiq; adeo observatur, ideo Matthæus inverso ordine procedit, qua retrogradatione nihil aliud innuitur, quàm diversitas, differentia & inæqualitas donorum Dei, eorundemq; usurpationis. Interim non minus Deo gratus est & acceptus, qui trigecuplum, eo qui centuplum accepit, indeq; fructus edidit. Qui duo talenta nactus & lucratuſ erat, audiebat & ipse: Euge serve bone &c. Matth. 25. Hæc contra, Romanenses & veterum quidam miras easq; diversas fovent opiniones. Sunt, qui fructum centesimum dederunt virginitati; sexagenum viduitati, trigenum matrimonio: Hieronymus in Epist. ad Eustoch. lib. 1. adversus Jovin. Fuerunt, qui centesimum fructum iis attribuerunt, qui perfectam & summam vitam

D

vitam

vitam agunt; sexagesimum qui mediocrem; trigessimum, qui inferiores sunt, fructum tamen bonum proferunt pro suis viribus. Corn. Jans. in Harm. 7. h. l. Quidam 100. anachoretis, 60. Cenobitis, 30. Conjugatis & Laicis detulerunt, Theophylactus. Alii 100. Martyribus, 60. Virginibus, 30. Maritatis vendicarunt. Augustin. l. i. de quæst. Evangel. Qui plures sententias longè falsissimas, planè impias & plenè aniles desiderat, is legat Augustin. tales referentem lib. 21. cap. ult. Omnes ibi cum præcedentibus his, nihil nisi puræ putæ, veræ meræq; sunt ineptiæ. Non enim est Christi propositum istos tres status inter se conferre, sicut Paulus 1. Cor. 7. id facit: sed hoc simpliciter Christus vult docere, sicut semen non ubi vis pari proventu fructificat, sed p soli ratione aliud alio fecundius est: ita inter bonos verbi auditores alii aliis majores in pietate progressus faciunt &c. Cont. Harmon. Chemn. super h. l. Hinc Lucas nullum graduum fecit mentionem: sed; postquam in parabola centeni fructus meminerat; hic tantum dicit: fructum afferunt **בְּמִסְיָבָה** in patientia, hoc est, in adversitatum tolerantia, qua duramus, rebusque secundis nos servamus: quemadmodum verbi exercitium inhibetur, & undiquaque oppugnatur à Diabolo, mundo, & propriæ carnis, rationisque simul atque affectuum pravitate. Interea temporis in sustentanda cruce, afflictione, persecutione & tentatione pii possident animas in patientia Luc. 21. 19.

QVÆSTIONES CONTROVERSÆ

Et ex parte posteriori excerptæ.

I.

Cur Christus non nisi rogatus & interrogatus **ἐξηγήσῃ** sive illustrationem parabolicæ enarrationi subjunxit?

Costerus ex suo ingenio nimirum Pontificio ita causatur: Christus noluit Apostolis parabolam istam explicare, nisi prius ab ipsis

ab ipsis interrogatus, non quidem, quod illos non libenter doceret: sed ut nos sciremus, eum cupere nostram cooperationem in omnibus istis, quæ faceret & doceret, ut dona sua diligenter custodiamus, quæ labore nostro promeruimus. In homil. Domin. Sexag. Nos contra nitimur ostendendo 1. Christi fidelitatem, qui semper hoc in parabolis observavit: quod vel ipse eas interpretatus sit, vel minimum aut in fronti spicio parabolæ aut in ejusdem fine, sententiam aliquã adjecerit, quæ tanquam clavis est ad aperiendum verum parabolæ sensum, ut inde genuina interpretatio desumi possit. Harmon. Chemn. c. 61. p. 279. 2. ἀσυλλογισίαν, siquidem ab interrogatione ad cooperationem argumentari etiam puero inconueniens est. 3. Scripturæ perspicuitatem, asserentis, Deum operari in nobis velle & perficere. Philipp. 2. de quo plura superius.

II.

An veram illos fidem habuisse statuendum est, qui tempore persecutionis defecerunt?

Negat Piscator Herborenensis, inquit: Cum videmus aliquos tempore persecutionis deficere, & fidem, quam antea fuerant professi, negare, ne offenda mur, scientes, illos vera fide præditos non fuisse, nam vera fides perseverantiæ donum habet adjunctum, super Matth. pag. 141. Quadrifariam hæc Calviniana negatio turpiter impingit, quia 1. ex falsa, hoc est, Calviniana procedit hypothesi renuente, Electos posse amittere gratiam Dei Spiritum sanctum & fidem: 2. Privationem habitui præsupponit, quod ἀσοφον, & contradictionem implicat in adjecto, quod ἀτοπον. Si enim is non fuerit vera fides, qui tempore θλήψεως ἢ διωγμῶν defecerunt, sequitur non potuisse à veræ fidei tramite deflectere, quod omne omni textui Biblico omninò contrariatur: 3. excludit media, quibus fides alitur, confirmatur & conservatur, quæ
D 2 sunt

sunt verbum Roman. 10. 18. Sacramenta Marc. 16. 16. preces
Matth. 9. 24. 4. absolutè incedit, nullo hominis *ἀνταπιστῆναι*
habito respectu, quod tamen limitatè, distinctèq; fieri debue-
rat. Illi namque in vera fide perseverare duntaxat possunt, qui
Christi vocem audiunt & sequuntur Johan. 10. 28. fideles usq;
ad mortem permanent Apocal. 2. 10. qui ipsi servant fidem
& bonam conscientiam 1. Timoth. 1. 19. nec Deum coram ho-
minibus abnegant Matth. 10. 32. Marc. 8. 38. Luc. 9. 26. 12. 8.

III.

An homines sunt terra bona ante semi- nis verbi sparsionem?

Ita quidem parabolicus ager inferre & affirmativā com-
plexu suo tenere initio videtur: Siquidem inter alia requisita
agri, expectationi ruricolæ satisfacturi, naturæ quoque bonitas
exigitur. Unde Costerus; ad agrum frumentarium hæc quin-
que sunt necessaria 1. ut terra sit solida & integra, non divisa,
sicut arena aut sabulum, 2. ut ex sua natura non sit infæ-
cunda, sicut campi arenosi, 3. ut pinguis sit aut ex seipso, aut
ex aliquo fumo, 4. ut temperatè sit humida, nec nimium
madida, neque nimium sicca, 5. ut æstum Solis habeat & ac-
cipiat, quia optima terra est, quæ ad splendorem Solis jacer,
quæ præcipuè sita est adversus Austrum, ubi Sol in meridie
maximum suum calorem diffundit, in homil. pag. 332. Nos
Negativam amplectimur 1. quoniam nullæ similitudines per
omnia conveniunt, ideoque parùm probant, sed potissimum
illustrant, 2. ager & cor hominis non sunt *ὁμογένεα* 3. Sco-
pum parabolæ affirmativa evertit. Igitur statuimus, homines
dici terram bonam non ratione antecedentis, sed consequen-
tis, non à priori, sed posteriori, non quod sint & inveniuntur
γῆ sive *γαῖα καλὴ*, sed quia talis per semen verbi redditur &
conservatur.

IV. An

I V.

An operum legi divinæ conformium perfectio, sive plenitudo hominibus *δικαίως* assignari potest?

Tantum Romanenses ex verbo illo *τελεσφορεῖν* (*ἀπὸ τῆς τέλους τε καὶ φέρειν*, omnibus modis perfectum, omnibusque numeris absolutum fructum ferre) evincere *καθ'δύναμιν* al- laborant. Unde oculus Pontificiorum Costerus: In cœno- biis & religionibus reformatis vides vitam æquabilem &c. quoniam certè, quicquid desiderant, hoc ipsum unusquisque consequi potest, veluti humilitatem, obœdientiam, contem- tum sui ipsius & similes alias virtutes, quas quilibet sine da- mno proximi sui aut impedimento planè quidem ac perfectè habere potest. Hæc ille in homil. annivers. pag. 323. Sed facilius est dicere, quàm probare. Nam, ut omittam, quod de Cœnobiis & religionibus suis Pontificiis reformatis (verius deformatis) impensè jactitat Jesuita, alibi nempe Dominic. post Epiphani. prima *ικανῶς* refutatus, Opera nostra non sunt perfecta. Malum enim *παράκειται* Rom. 7. 21. *ἁμαρτία ἐστὶν οἰκῆσα* in nobis ib. & propter inhabitantem radicem peccati viriantur opera nostra. Novimus quidem in sacris plenu- dinem & perfectionem piis attribui: Sed hoc ipsum fit nequa- quam legali observatione, sed Evangelica imputatione. Sic vox plenitudinis sæpè hypocrysi & oscitantix opponitur, ut cum de Stephano dicitur, quod vir fuit *πλήρης πίστεως καὶ πλήρης πνεύματος ἁγίου ὑπάρχων* Actor. 7. 55. hoc est, Ste- phanus *ἐλικρινῶς* credebatur & totus agitur à Spiritu sancto. De Tabea sive Tabitha scribitur, quod fuit *πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυῶν, ὧν ἐποίει*: Actor. 9. 36. id est: *ὀλοκαρδίως* erat addicta & tota dedita bonis operibus *ἀνυποκρίτως* pietatem colebat. Item: *μεσοὶ ἔστ' ἀγαθοσύνης,* pleni

pleni estis bonitate, quod idem est, ac si poneretur, ἰδίως & propriè sic dictam, nullo fuce litam exercetis dilectionem. Roman. 15. 14. Ita: Non inveni opera tua plena, id est, sincera, sine hypocrysi, sed imperfecta, & magis ad ostentationem, quàm ad Dei gloriam directa. Apocal. 3. 2. In his & similibus locis innumeris τελειοφορία ἢ τελείωσις sinceritatem pietatis designat, id quod ex συνεπείᾳ vel contextu ὀφθαλμοφανέως ubique apparet.

V.

An copula *EST* in his effatis; Hæc est parabola, semen est verbum Dei pro significat accipiendum est?

At Piscator-Herbornensis, sic commentans: ἐστὶ δὲ αὐτῇ παραβολή, pro ἡδὲ παραβολῇ ἐστὶ τῆτο, parabola a. est hoc, id est: hujus rei signum sive, imago. Item ὁ ἀπόρρητος ἐστὶν ὁ λόγος τῆς θεῆς, id est, imago sermonis Dei, significans, quid illi soleat accidere, dum prædicatur. Notetur (pergit Calvinista) Metonymiæ subjecti in parte consequente Enunciati: qualis Metonymia etiam est in prædicatis enunciatorum Eucharisticorum, Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus. Hactenus ille super N. T. pag. 470. 471. Huic suffragatur Cornel. Jansen. in Harmon. p. 388. *EST* hinc ponitur pro significat, quemadmodum & ibi: Petra erat Christus. Sed Calvinista & Papista uterque mentiuntur. Quæ enim necessitas obsecro adest vocabulum *EST* ita σημαντικῶς explicandi? siquidem quando dicitur, hæc est parabola, uti ὑπαρξίς ipsa elucescit: ita per semen non significatur, nec intelligitur terrenum & corruptibile; sed cæleste & ἀφθαρτον semen, quod revera, ὄντως, & re ipsa est verbum Dei. Interim ut hoc ἐκ περιστάσεως addamus, licet vocula *EST* pro significat sumatur: inde tamen non sequitur, in Sacra Cœna panem significare corpus Christi.

Christi. Causa diversitatis est longè gravissima: in Cœnâ non recitatur parabola: sed Testamentum. Sic in effato illo Apostolico, petra erat Christus: 1. Corinth. 10. 4. non de corporali, sed spirituali & Israëlitas consequente petra sermo fit. Quid enim notius est in Scriptura, quàm Christum vocari & ipsa esse unicam Ecclesiæ petram. Matth. 16, 18.

V I.

Unde diversitas fructus pendet, quòd una terra centenos, sexagenos, trigenosq; & vice versa tulit?

Nos diversitati donorum, unicuique sufficientium, cœlestis concessorum attribuimus. Pontificii appendunt *ἀντιθέσει* humani cooperationem. Sic enim Alph. Salmeron Tom. 6. tract. 4. pag. 28. Præter Dei gratiam adjungendus est liberi arbitrii nostri assensus & conatus, qui in causa est, ut eundem gradum gratiæ recipientes, longè diversos proferamus fructus. Ait enim Dominus, quod reddet unicuique secundum opera sua. Matth. 16. vers. penult. Verùm uti labile est fundamentum: ita assertionis ædificiùm, quod superstruitur. Hic apprehenditur falsa præsumptio: Siquidem per *καταφόρον ἐν ἰσομορίῃ* intelligit compensationem, acquisitionem & expectationem vitæ æternæ, ut mercedis cuiusdam meritissimæ. Illic vitiosa cernitur collectio propter falsam dicti interpretationem: non dicitur *ἀντιδόσις*, sed *δωροδόσις*. *ἀντιδοσις* mercedis debitæ solutio est, sed *δωροδόσις* & *δόσις* generica est largitio. Sic non dicitur *ἐξ ἔργων* vel *ἀπὸ ἔργων*, quæ unum sunt & causam designant: sed *κατὰ τὰ ἔργα* juxta opera, quæ non nisi signi & testimonii de fide rationem habent. Salvavit nos Deus & vocavit non secundum opera, sed secundum propositum & gratiam, quæ data est nobis per Christum ante tempora æterna. 2. Tim. 1. 9.

Errata:

Errata è Postillis adverfa-
riorum quorundam huc ad-
scripta.

*Heretici (qui à doctrina Pontificia sunt se-
gregati) probare non possunt, doctrinam suam
unquam per unversum mundum fuisse susceptam,
quoniam Christiani ubiq³ locorum nostram Catho-
licam Ecclesiam servant, & nusquam doctrinam
hereticorum, Coster. in homil. sup. Domin. Sexag.
pag. 323.*

*Omnes Catholici concionatores non aliud se-
men seminant, quam semen Christi, id est, ver-
bum Dei. Heretici autem serunt proprium suum
semen: quia verbum Dei non concionantur, sed
sua propria inventa. Item: In Ecclesia (scilicet
Romanensi) habemus hoc semen Christi non
adulteratum, neq³ nos seligimus aut fingimus ali-
quid novi, purum verbum Dei concionamur sine
hereticis erroribus & somniis. Non hic oportet,
quod Diabolicum est, mundanum & carnale im-
miscere non fabulas, non curiositates neq³ nugas.
id. pag. 328.*

*Concionator se ita accommodet, ut ex mala
terra bonam faciat per preces, per bonam vitam,
per*

per pœnitentiam & alia bona opera, que gratiam
Dei auditoribus promerentur: auditores etiam se-
aptent, ut possint esse terra bona & cum fructu ver-
bum Dei audire. pag. 332.

Qui sunt in peccatis mortalibus, possunt diu
bona terra p. 353.

Deus nobiliorem Scripturam in corde Eccle-
siae scripsit, per suum digitum, qui est Spiritus san-
ctus, que longè clarior est, certior & perfectior,
quàm est Scriptura Bibliorum. id. Cost. p. 338.

Die Krafft des Verstandes verschafft in vns/
daß wir das Wort Gottes mit möglichst, em Gleis
als einen Boten/der vom Himmel gesandt wird/
hören vnd auff das vollkômlichste verstehen. Gra-
natensis in Postill. Germ. 388.

Sage mir/was kan erschrecklichers oder ers-
bärmlichers seyn / denn daß nach dem Fall die
Sünde vnd Laster/mir so gar freundlich/bekandt
vnd so bald an der Hand sind? die Tugenden aber/
mit welchen man das ewige Leben erlanget / vns
anders woher eingetragen vnd herzu geführet
müssen werden. id. ibid.

Es ist zweiffels ohne nicht eine geringe Ehre/
den Catholischen Glauben behalten / alle Tage
(daß grosse Fürsten thun) dem Ampt der heiligen
Messe vnd der Predigt beywohnen / ordentliche
Gebetlein zur bestimmten Zeit zum HErrn aus-
gießen

gießen vñnd den Rosenkrantz nimmer aus der
Hand legen. Es ist gewiß/das dieses alles leichte
zu thun ist. id. Granat. p. 385.

*Due cause concurrunt ad effectum gratia
ad fidem, ad charitatem aliasq; virtutes & earum
bona opera in nobis producenda, Dei donum, seu
gratia, nostrumq; liberum arbitrium. Thom. Sta-
pleton. in prompt. Cathol. p. 82.*

*Ut lignum pomiferum semen suum habet in
semetipso, ut illo jacto in terram multiplicetur: sic
Ecclesia habet verbum Dei in semetipso, cordi-
bus insculptum. Idem Stapleton. in promptuar.
Moralis Domin. Sexag. text. pag. 337.*

Concludimus hanc διάσκεψιν disticho illo Fa-
bri, senioris Pastoris Hoheleinenensis
pientissimo:

Δόξα θεῷ μένω τρισυποστάτῳ εὐγμα, κλέοσε,
εἰς χρόνον ἕκαστε μηδὲν ἔχοντα τέλῳ.

F I N I S.

94 A 7385

ULB Halle
002 728 095

3

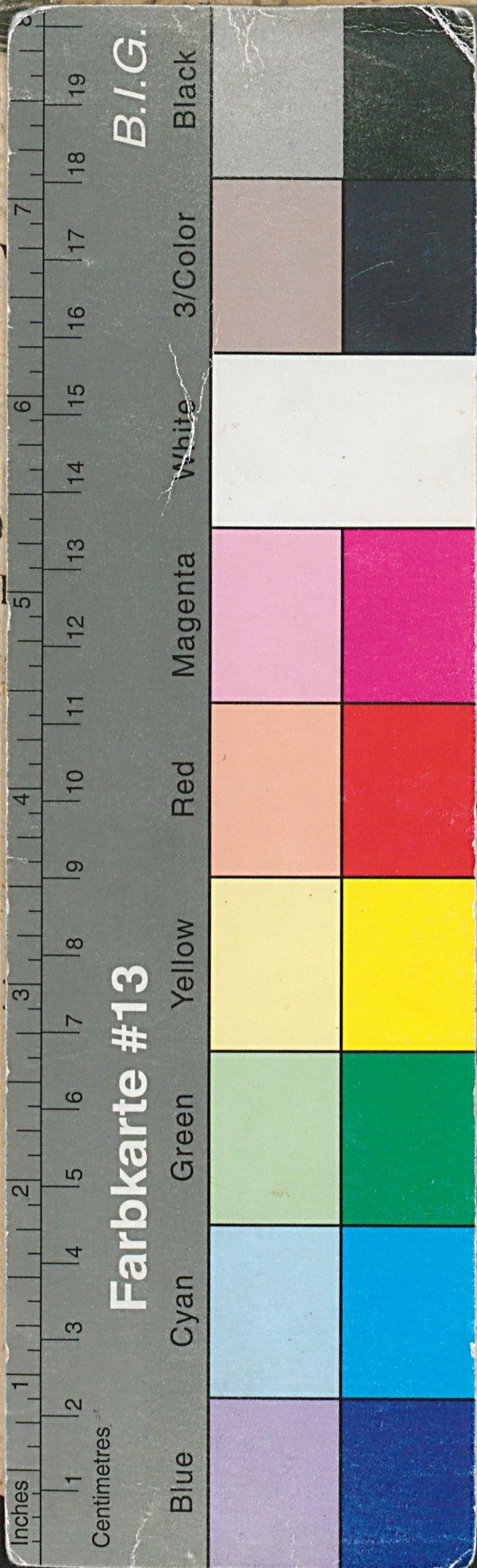

VD17

1. An die ...
2. ...
3. An die ...

B.I.G.

Farbkarte #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

IO
ca Sexa-

14

HARDO
ESSORE
EMIA

biciendo,

KMANO
m Diacono

ry.
III.

ANNI.

